

جزیره بکر

بَکَر (بَهْکَر)

[۱] این بطوطه، تحفة النظائر فی غرائب الامصار و عجائب الاسفار المعروفة، چاپ دفرمری و سانگینتی، پاریس ۱۸۵۳-۱۸۵۸، ج ۳، ص ۱۱۵.
(جزیره‌های با قلعه‌های نظامی واقع بر صخره‌های آهکی در میان رود سند که آن را با سنگی اسکندر یکی دانسته‌اند.

فهرست مندرجات

- ۱ - پیشینه تاریخی جزیره بکر
- ۲ - مرکز علمی بون شهر بکر
- ۳ - فهرست منابع
- ۴ - پانویس
- ۵ - منبع

پیشینه تاریخی جزیره بکر

این جزیره با پل بازویی به رهری و سگر متصل می‌شود. بکر از زمانی اهمیت سوق الجیشی فراوان یافت که ازور، مرکز باستانی هندوان در سند، در اواسط قرن دوم به سبب تغییر مسیر رود سند از رونق افتاد. این جزیره ظاهراً از ایام کهن دارای استحکامت و پادگانی بوده است، زیرا گفته‌اند که عربی به نام ابوتراب (متوفی ۱۷۱) در گذشته، آنجا را فتح کرده است. هنگام فتح سند به دست محمد بن قاسم ثقفی در ۹۲، این محل به بهرور مشهور بود (ابوالفضل اشتیباها آن را همان ارگ قدیمی اعراب به نام المنصوره دانسته است). نام بکر باز دیگر در ۴۱۷، هنگام فتح آن به دست عبدالرزاق، وزیر محمود غزنوی، ظاهر می‌شود. ناصرالدین قباچه، حاکم اوچه، در ۶۱۴ در این قلعه به محاصره قوای شمس الدین ایلتمش افتاد و هنگام فرار با قایق، در رود سند غرق شد. در ۶۹۷، مغول‌ها به آنجا هجوم بردند، ولی قوای نصرت‌خان، حاکم دست‌نشانده علاءالدین محمد خلجی، آنها را عقب راندند. این قلعه چندین بار در طول لشکرکشی‌های محمد بن تغلق و برادرزاده‌اش فیروز تغلق به سند، و همچنین در دوره‌های متأخر تاریخ آن دیار، اهمیت یافت. قلعه کلید تسلط بر سند سفلی تلقی می‌شد و چندین بار دست به دست شد. همایون، در حین فرار از طریق صحرای سند، در این محل اردو زد. آرغون بیگ شاه فرمانروای تهنه، میرمحمود کوکلتاش را به حکومت آنجا گماشت. در ۹۸۲، اکبرشاه وی را در این مقام تنفیذ کرد، و بدین ترتیب پنجاه سال بر آنجا حکم راند. برای مقابله با یورش‌های تهدیدآمیز افراد قبیله دهریجه در ۹۷۵، از «سادات» محلی برای تقویت قلعه استفاده شد. آنکی بعد، شاه بیگ شخصاً به آنجا رفت و زمین‌های آن را به منظور ایجاد محل سکونت میان سرداران خود تقسیم کرد، و آنان نیز آجرهای ویرانه‌های شهر آرو و بعضی بناهای ترک‌ها و سَم‌ها را در اطراف بکر، برای ساختن خانه‌های خود تاراج کردند. در ۹۶۲، این قلعه صحنه جنگ شدیدی میان محمود کوکلتاش و میرزا عیسی خان ترخان، حاکم تهنه، بود. در ۱۱۴۹، به تصرف نورمحمد گل‌زرا در آمد و بعداً افغان‌ها آن را از نوانگان وی گرفتند و آن‌ها نیز به نوبه خود آن را به میر رستم خان خیرپور واگذاشتند. با تسلط چارلز نپیر بر سند در ۱۲۵۵/۱۸۳۹، این محل نیز به تصرف انگلیسی‌ها درآمد.

مرکز علمی بون شهر بکر

شهر بکر که امروزه به پُرانا سَگَر (سَگَر کهنه) مشهور است، در نزدیکی این قلعه پدید آمد. در زمان اکبرشاه، باغ‌های میوه فراوان داشت و در قرن یازدهم، شمشیرهایش مشهور بود. این شهر، که پیش‌تر ساکنان آن «سادات» بودند، خصوصاً در قرن دهم مرکز علمی بزرگی به شمار می‌رفت. از جمله علمای آنجا اینان بودند: میرمعصوم نامی، صاحب تاریخ معصومی، که تاریخی درباره سند است
[۲] محمد معصوم بکری، تاریخ سند المعروف به تاریخ معصومی، چاپ عمر بن محمد داود پوته، بمبئی ۱۹۳۸.
و قاضی ظهیرالدین، نحوی، فقیه و لغوی.

فهرست منابع

- (۱) جواهر آفتاب چی، تذکرة الواقعت، ترجمه اردو از معین الحق، کراچی ۱۹۵۵، ص ۵۶ ۵۹ و فهرست.
- (۲) ابن بطوطه، تحفة النظائر فی غرائب الامصار و عجائب الاسفار المعروفة برحلة ابن بطوطه، چاپ دفرمری و سانگینتی، پاریس ۱۸۵۳-۱۸۵۸، ج ۳، ص ۱۱۵.
- (۳) محمد معصوم بکری، تاریخ سند المعروف به تاریخ معصومی، چاپ عمر بن محمد داود پوته، بمبئی ۱۹۳۸، فهرست.
- (۴) محمدبن قاسم ثقفی، چچ نامه، کراچی ۱۹۵۵، ص ۲۸۷، ۲۸۹، ۴۲۰، ۴۹۷.
- (۵) عطلملک بن محمد جوینی، کتلب تاریخ جهانگشای، چاپ محمدین عبدالوهاب قزوینی، لیدن ۱۹۱۱-۱۹۳۷، ج ۲، ص ۱۴۶.

- (۶) سیف بن محمد سیفی هروی، تاریخ نامه هرات، کلکته ۱۹۴۴، ص ۲۵۰-۲۵۲، ۲۵۵، ۲۵۹.
- (۷) گل بدن بیگم، همایون نامه، لندن ۱۹۰۲، فهرست.
- (۸) مجمل الامکنه، حیدرآباد ۱۳۵۳، ص ۱۳.
- (۹) محب الله، امصار سند (نسخه خطی فارسی)، ذیل «بهکر».
- (۱۰) عثمان بن محمد منهاج سراج، طبقت ناصری، چاپ عبدالحی حبیبی، ج ۱، کویته ۱۹۴۹، فهرست.
- (۱۱) J Abbot, Sind, Oxford ۱۹۲۴، ۵۶-۶۱.
- (۱۲) Abd al-Hamid Khan, The towns of Pakistan, Karachi ۱۹۵۰، ۵۶-۵۷.
- (۱۳) Allahmad, A. In-i-Akbar, tr Gladwin II, ۱۱۲ - Abu'l-Faḍl (۱۳)
- (۱۴) Alexander Burnes, Travel into Bokhara, London ۱۸۳۵، ۲۵۶.
- (۱۵) Henry Cousens, Antiquities of Sind, Calcutta ۱۹۲۹، ۱۴۲-۱۴۹.
- (۱۶) Gazetteer of Sind B III ۵۳-۶۰.
- (۱۷) Goldsmid, The Syeds of Roree and Bukkur, Bombay ۱۸۵۵.
- (۱۸) Imperial Gazetteer of India, IX, ۴۷.
- (۱۹) Indian Antiquary, XXXIV, ۱۴۴.
- (۲۰) Journal of Bombay Br RAS, I (۱۸۴۳) ۲۰۴.
- (۲۱) Journal of the Sind Historical Society, IV/۳.
- (۲۲) Fredunbeg Kalichbeg, History of Sind, Karachi ۱۹۰۰-۱۹۰۱, II, ۸۷.
- (۲۳) Nicolao Manucci, Storia do Mogor, tr W Irvine, London ۱۹۰۷-۱۹۰۸, I, ۱۱۹-۱۲۸.
- Oriental College Magazine, Lahore
- (۲۴) ۷۴-۷۶، ۱۹۳۷.
- (۲۵) G H Raverty, "Mihran of Sind", JASB (۱۸۹۲)، ۴۹۴n، ۴۹۵n.
- (۲۶) J N Sarkar, History of Aurangzeib, I, ۱۱۹-۱۲۰.
- (۲۷) Abdul Latif of Bhit, Oxford ۱۹۴۰، ۷۷-۸۰ and index - J H Sorley, Shaikh (۲۷)
- (۲۸) Charles Ambrose Storey, Persian literature: a bio-bibliographical survey, London ۱۹۲۷-، I/۲، ۹۴۸-۹۴۹.
- (۲۹) James Todd, The antiquities and annals of Rajasthān, London/New York ۱۹۱۴، ۲۵۰.
- G E Westmacott in JRAS IX/II (۱۸۴۰)، ۱۱۸۷ ff

پانویس

۱. [↑](#) ابن بطوطه، تحفة النظائر فی غرائب الامصار و عجائب الاسفار المعروفة، چاپ دفرمری و سانگینتی، پاریس ۱۸۵۳-۱۸۵۸، ج ۳، ص ۱۱۵.
۲. [↑](#) محمد معصوم بکری، تاریخ سند المعروف به تاریخ معصومی، چاپ عمر بن محمد داود پوته، بمبئی ۱۹۳۸.

منبع

[دانشنامه جهان اسلام، بنیاد دائرة المعارف اسلامی، برگرفته از مقاله «بَنگَر \(بَنگَر\) \(ابن بطوطه بَنگَر\)»، جزیره ای با قلعه ای»، شماره ۱۲۱۸.](#)

رده‌های این صفحه: [امکن](#) | [جغرافیای اسلامی](#) | [هند](#)